

УДК 343.985.2

Є. І. Макаренко, кандидат юридичних наук,
професор Дніпровського гуманітарного університету

ЧИ Є ФАКТ ЗАТРИМАННЯ ПІДОЗРЮВАНОВОГО ДОКАЗОМ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ?

У статті висвітлюється реальна мета, що притаманна кримінально-процесуальному затриманню особи, підозрюваної у вчиненні злочину.

Ключові слова: кримінальний процес, доказування, затримання, підозрюваний.

Ye. I. Makarenko. Is the fact of detention of the suspect a proof in the criminal process?

This article covers the real purpose of detention of a person suspected of committing a crime.

Among the transformations that the domestic legal doctrine on the path to European integration has undergone in recent years, along with others, the criminal procedure institute "detained a person suspected of committing a crime" has undergone the most significant changes.

Namely, by providing the suspect's detention of the "temporary preventive measure" (Part 2 of Article 176 of the CPC of Ukraine), which consists in short-term (not exceeding 72 hours) imprisonment of a suspect by placing him in a temporary detention isolator, the Ukrainian legislator actually distorted this institute. As a result, in practice, the legislator's requirement to interpret "detention" as a temporary precautionary measure has led to the fact that such an important procedural document, such as the protocol of detention of a suspect, from the protocol of investigative action (intended to fix the course, contents and results of detention) turned into a documentary basis for placement of the suspect detained in the Isolator. This is a vivid example of the inappropriate criminal-procedural rule-making.

In our view, criminal prosecution of a person suspected of committing an offense (as well as the wanted defendant or convicted person who escaped from detention) should not be considered as an isolated preventive measure (such as "house arrest" or "detention"), But as a complex of organizational and tactical actions to capture, disarm and deliver this person to the competent authority, accompanied by the fixation of the fact, circumstances and results of detention by video recording and their final legal registration I am in the relevant protocol.

Therefore, detention has important probative value in the criminal process and should be used solely for the purpose of ensuring criminal proceedings, establishing and proving the guilt of a person suspected of committing an offense. At the same time, the probative value of the detention protocol lies in the fact that in the process of catching a suspect established (detected, stated), and in the detention protocol adequately reflect the circumstances and facts relevant to the criminal proceedings. Since detention has different degrees of social danger, this measure of state coercion is used both in criminal (Article 38 of the Criminal Code) and in the criminal procedure (Articles 207–208 of the CPC) and in the administrative legislation of Ukraine (Article 259–261 Code of Ukraine on Administrative Offenses). In all cases, the analysis of the actions that constitute the detention of an offender suggests that practically his procedure is divided into at least two or three independent stages: the direct (physical) detention of a person suspected of committing a crime, its delivery to the body of pre-trial investigation and judicial process (drawing up a record) of the suspect's detention.

Key words: criminal procedure, proving, detention, suspect.

Постановка проблеми. Затримання підозрюваного в учиненні злочину було й залишиться важливим кримінально-процесуальним інститутом, який на законодавчому рівні останнім часом зазнав суттєвих змін і майже втратив своє вихідне (доказове) значення в кримінальному процесі. Ця обставина, безумовно, шкодить одноманітному й правильному застосуванню «інституту затримання підозрюваних», нерідко призводить до помилок у слідчій практиці, тягне за собою порушення прав і законних інтересів громадян.

© Є. І. Макаренко, 2018

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Затриманню осіб, підозрюваних у вчиненні кримінальних правопорушень, присвячені десятки наукових праць вітчизняних і зарубіжних науковців, одна частина яких, зокрема й автор цієї статті, вважають «затримання» традиційним способом збирання й перевірки доказів винуватості підозрюваного у вчиненні злочину, а отже, і слідчою (розшуковою) дією [1]. Інші ж заперечують цей погляд, мотивуючи заперечення тим, що затримання не містить в собі ані пошукових, ані пізнавальних, ані посвідчувальних операцій, хоча жодним чином не скасовують доказового значення протоколу такого затримання [2]. Усе це робить украй необхідним подальше наукове опрацювання цієї проблематики.

Мета статті. Задум цієї статті полягає в актуалізації питань колізії вітчизняного законодавства щодо суті, мети й змісту затримання особи, підозрюваної у вчиненні кримінального правопорушення, котре, як і будь-яка слідча (розшукова) дія, має бути спрямоване на збирання чи перевірку доказів винуватості підозрюваного у вчиненому ним злочині та вирішуватися з урахуванням вимог європейських стандартів.

Виклад основного матеріалу. У прагненні захистити особу, яка вчинила кримінально каране діяння, деякі вітчизняні вчені-процесуалісти всупереч реальним потребам сучасної правоохоронної практики настільки гіпертрофують і формалізують «інститут затримання підозрюваного», що фактично готові зрадити головним завданням кримінального провадження (ст. 2 Кримінально-процесуального кодексу України (далі – КПК України)) і обеззброїти слідчого в його надскладній діяльності із викриття правопорушників. Приміром, А.-М. Ангеленюк, С. Ковальов, Д. Шульга, Т. Сервило й інші науковці нової генерації [3] у своїх статтях навипередки вихваляють положення КПК України 2012 р., у яких інститут затримання особи законодавець явно спотворив, надавши йому статусу «тимчасового запобіжного заходу», що полягає в короткочасній ізоляції підозрюваної особи шляхом поміщення її до ізолятору тимчасового тримання (далі – ІТТ) (начебто це впливає з вимог ч. 3 ст. 29 Конституції України, хоча в ній, відверто кажучи, ідеться не про затримання, а про тимчасове тримання особи під вартою). Як видно, ці кримінально-процесуальні інститути дуже схожі, але не тотожні. Тому прикро читати «наукові опуси», у яких ведеться пустопорожня балаканина довкола підміни процесуального поняття «затримання» триманням під вартою, а головне – відсутня об'єктивна думка авторів щодо сутності та мети затримання підозрюваного.

На жаль, розбіжності в поглядах зумовлені неоднозначною й суперечливою позицією вітчизняного законодавця, який у новому КПК України [4] тлумачить затримання особи водночас і як захід забезпечення дієвості кримінального провадження (п. 8 ч. 2 ст. 131), що застосовується слідчим у якості більш жорсткої міри в разі, якщо підозрюваний не з'являється за викликом, і як тимчасовий запобіжний захід, застосований до підозрюваної особи виключно слідчим суддею в ході досудового чи судового слідства, що полягає в короткочасному (що не перебільшує 72-х годин) ув'язненні підозрюваного шляхом поміщення його до ізолятору тимчасового тримання (ч. 2 ст. 176), і як процесуальну дію, факт і результати якої обов'язково фіксуються шляхом складання відповідного протоколу та в інший спосіб (ч. 5 ст. 208). Крім того, цю ситуацію ще більш ускладнює і факт відмінного від КПК тлумачення змісту і мети «затримання особи» у відповідних нормах Закону про кримінальну відповідальність, Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) та інших Законів України («Про Національну поліцію», «Про ОРД»).

Нагадаємо, що в теорії кримінального (матеріального) права здавна розцінюються правомірними дії потерпілого й інших осіб безпосередньо після вчинення посягання, спрямовані на фізичне захоплення (затримання) особи, яка вчинила злочин, із метою позбавлення її можливості подальшого вчинення протиправних дій або зникнення з місця події, і доставлення затриманого правопорушника до правоохоронного органу (ст. 38 Кримінального кодексу України (далі – КК)) [5].

Більш практично зміст терміна «затримання особи» тлумачиться в ст. 260 Кодексу України про адміністративні правопорушення, де цей примусовий захід застосовується з метою встановлення особи правопорушника, виявлення й закріплення доказів правопорушення, створення інших умов, необхідних для всебічного й об'єктивного розгляду справи про порушення Закону, а також своєчасного й повного виконання накладеного стягнення.

Так само ст. ст. 23, 37, 42–45 Закону України «Про Національну поліцію» для виконання покладених на неї обов'язків уповноважують «застосовувати поліцейські заходи примусу, у тому числі спеціальні прийоми рукопашного бою й інші спеціальні засоби обмеження рухомості для забезпечення <...> припинення правопорушення, переслідування та затримання особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення та чинить злісну непокору законній вимозі поліцейського або намагається втекти; обмежувати пересування особи чи транспортного засобу; затримувати особу на підставах, у порядку й на строки, визначені законами України; доставляти затриманих осіб, підозрюваних у вчиненні правопорушення» [6]. Аналогічні дії передбачає також і Наказ МВС України від 7.07.2017 р. № 575 «Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні», у якому переслідування й затримання осіб за слідами чи вказаними потерпілими й очевидцями напрямками переміщення правопорушника або за результатами роботи службового собаки є одними із першочергових заходів і невідкладних слідчих (розшукових) дій.

Саме таке розуміння поняття «затримання», на наш погляд, є цілком логічним і адекватним реальній ситуації на практиці, аніж його тлумачення в чинному Кримінальному процесуальному кодексі України.

Отже, вимога законодавця тлумачити затримання як тимчасовий запобіжний захід (ст. 176 КПК) призвела на практиці до того, що такий важливий процесуальний документ, як протокол затримання підозрюваного, із протоколу слідчої дії (призначеного для фіксації ходу, змісту та результатів затримання) перетворився на документальну підставу для поміщення підозрюваного до ІТТ затриманих. Вочевидь, така практика прямо суперечить кримінально-процесуальній доктрині стосовно традиційного призначення юридичних актів досудового слідства, згідно з якою протокол є процесуальним актом, у якому фіксуються хід і результати проведення процесуальної (слідчої) дії, спрямованої на отримання (збирання) доказів або перевірку вже отриманих доказів, що мають значення для конкретного кримінального провадження, і засвідчується їх дійсність (ч. 1 ст. 104, ч. 1 ст. 223 КПК України), а постанова – процесуальний акт, у якому формулюється й мотивується прийняте слідчим процесуальне рішення (ч. 3 ст. 110 КПК України). Безумовно, рішення про затримання (так само, як і тримання під вартою) має бути належним чином мотивоване, тому має прийматися у формі постанови, а не формулюватися в протоколі як документі, що фіксує юридично значущий (доказовий) факт.

Наведене переконує нас не лише в наявності очевидної колізії чинного процесуального та матеріального законів в Україні, але й слугує яскравим прикладом недолугої кримінально-процесуальної нормотворчості. Як наслідок, неоднозначне тлумачення змісту терміна «затримання особи» в різних нормативних актах фактично спантеличує правоохоронців і наукову юридичну громадськість.

Між тим В. Гмирко, М. Шумило й інші вчені-процесуалісти [7] стверджують, що в реалізації декларованих ст. 2 КПК України завдань кримінального судочинства провідним є значення доказів і їхніх джерел, оскільки саме докази є єдиним засобом, за допомогою якого слідчий і суддя встановлюють істину в кримінальному провадженні. Вельми чітко із цього приводу висловився М. Міхеєнко: «...у кінцевому підсумку, в кримінальному процесі як

науці, навчальній дисципліні, галузі права й практичній діяльності все зводиться до практичної діяльності й доказів, бо вони є основним змістом кримінального процесу» [8, с. 115].

Гадаємо, що зацікавленого читача не треба переконувати в тому, що доказами в кримінальному провадженні є будь-які фактичні дані, отримані в передбаченому законом порядку, на підставі яких слідчий і суд установлюють наявність чи відсутність фактів і обставин, що мають значення для кримінального провадження та підлягають доказуванню (ст. 84 КПК). Виходячи із цього, можна стверджувати, що кримінальний процес є знаряддям ефективної реалізації положень матеріального права. Отже, цілком очевидно, що там, де нормативно-правові акти не відповідають дійсності, там не може бути й мови про правильне застосування матеріального права.

Повсякденна практика свідчить, що затримання є дієвим засобом забезпечення як досудового, так і судового кримінального провадження, участь у якому підозрюваного (обвинуваченого) є обов'язковою. У протилежному разі розпочате провадження втрачає досудову та судову перспективу. Оскільки затримання застосовується з метою забезпечення кримінального провадження, установлення й доведення провини особи, підозрюваної у вчиненні правопорушення, яке може мати різні ступені суспільної небезпеки, цей захід державного примусу використовується й у кримінальному (ст. 38 КК), і в кримінально-процесуальному (ст. 207–208 КПК), і в адміністративному законодавстві України (ст. 259–261 КУпАП). В усіх випадках аналіз дій, що становлять затримання правопорушника, дозволяє дійти висновку, що практично його процедура розпадається як мінімум на дві-три самостійні стадії: безпосереднє (фактичне) затримання особи, її доставлення до органу досудового розслідування та процесуальне оформлення (складання протоколу) затримання підозрюваного.

На жаль, із цього приводу вчені й практики не мають спільної думки. Одні вбачають у затриманні процесуальну (слідчу) дію і засіб отримання доказів. Наприклад, А. Дубинський, В. Малярова та ін. [1, с. 161–162, 133–136] вважають затримання підозрюваного однією зі слідчих дій і характеризують його як самостійний спосіб одержання доказів, зазначаючи, що протокол затримання є джерелом доказів. Ми також здавна позиціонуємо затримання як процесуальну дію, що полягає у фізичному захопленні (на місці злочину, у результаті переслідування чи розшуку), обеззброєнні й доставлянні до органу досудового розслідування особи, підозрюваної, обвинуваченої чи засудженої за вчинення злочину, за який передбачене покарання у вигляді позбавлення волі, із метою ідентифікації особи правопорушника, з'ясування його причетності до вчиненого кримінального правопорушення шляхом виявлення й закріплення доказів і (в разі підтвердження підозри) створення необхідних умов для забезпечення належної участі підозрюваного в досудовому та судовому кримінальному провадженні [9, с. 83].

Дехто висловлює інший погляд. Наприклад, І. Гуткін хоч і вважає затримання слідчою дією, але «саме по собі затримання підозрюваного, – пише він, – безпосередньо не встановлює доказів» [10, с. 50]. І. Петрухін теж по-своєму заперечує, що «хоча протокол затримання є процесуальним документом, але вказані в нім «підстави» затримання не мають статусу судових доказів... Доказове значення протоколу затримання як процесуального документа полягає лише в тім, що він засвідчує час і місце затримання певної особи, а також зроблені нею при цьому заяви» [11, с. 51]. Хоча цього не так уже й замало.

Зрештою, дехто висловлює стурбованість парадоксальною ситуацією, що протокол затримання в сучасній практиці складається уповноваженою особою, яка цю процесуальну дію не проводила. А хіба для доказування провини замало того, що на підставі ст. 207 КПК будь-хто спіймав підозрюваного на місці злочину й доставив до уповноваженої службової особи? Більше того, кожен, хто здійснив законне затримання особи в порядку, передбаченому ст. ст. 207–208 КПК, може тимчасово вилучити її майно, яке разом із доставленою затриманою особою він

зобов'язаний передати слідчому, факт чого має бути засвідчений протоколом (ч. 1 ст. 168 КПК). Отже, більш важливим є те, що в справі з'являється особа, підозрювана у вчиненні злочину, під час затримання й особистого обшуку якої вилучені «речові докази», що свідчать про її причетність до злочину, а також те, які нею були зроблені конкретні заяви із цього приводу.

Стурбованим варто нагадати, що все це є правомірним на тій підставі, що відповідно до ст. 42 КПК України особу прийнято вважати підозрюваною з моменту її фактичного затримання на місці вчинення кримінального правопорушення чи безпосередньо після його вчинення та негайного повідомлення їй про підозру, як це передбачено ст. ст. 276–278 КПК. Принциповим є й те, що суттєво змінився момент фактичного затримання підозрюваного (коли він силою або через підкорення наказу змушений залишатися поряд із уповноваженою службовою особою чи в приміщенні, визначеному уповноваженою службовою особою) (ст. 209 КПК). А це означає, що саме із цього моменту (а не після оголошення особі протоколу затримання, як це було за радянських часів) кримінально-процесуальне затримання підозрюваного можна розцінювати як завершене, і залишилася лише одна формальність – скласти протокол.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Підсумовуючи, можна дійти деяких висновків. Серед трансформацій, яких останніми роками зазнала вітчизняна правова доктрина на шляху до євроінтеграції, поряд з іншими, найбільш істотних змін зазнав кримінально-процесуальний інститут затримання особи, підозрюваної у вчиненні злочину. Буквальне тлумачення наведених у статті норм дозволяє нам дійти висновку, що безпосереднє позбавлення особи свободи пересування є фактичним затриманням, строк якого обчислюється з моменту фізичного затримання особи. Звідси випливає другий висновок: фізичне затримання особи – це перший етап затримання процесуального. Тож немає жодних підстав для подальшої популяризації вченими-процесуалістами застарілих кримінально-процесуальних догматів щодо 72-годинного затримання, під яким розуміють «тримання підозрюваної особи під вартою», адже згідно з ч. 3 ст. 278 КПК у разі, якщо повідомлення про підозру не буде вручене їй упродовж 24 годин з моменту затримання, така особа підлягає негайному звільненню.

Чинний КПК України не забороняє, а цілком допускає можливість отримання доказів у процесі затримання правопорушника й передбачає засіб їх фіксації та посвідчення – протокол затримання, в якому засвідчуються обставини й факти, установлені під час затримання особи. Будучи процесуальним носієм фактичних даних, що мають значення для справи (належать до предмета доказування) і відповідають вимогам допустимості та достовірності, протокол затримання підозрюваного, безсумнівно, є джерелом доказів у кримінальному провадженні. При цьому доказове значення протоколу затримання полягає в тому, що в процесі захоплення підозрюваного встановлюються (виявляються, констатуються), а в протоколі затримання адекватно відображаються обставини й факти, що мають значення для кримінального провадження. Навряд чи доказова інформація може бути отримана шляхом ув'язнення підозрюваного («домашнього арешту» або поміщення до ІТТ). Якби законодавець під затриманням розумів тільки такі дії, то протокол затримання відносити до числа джерел доказів не мало б сенсу.

Отже, кримінально-процесуальне затримання особи, підозрюваної у вчиненні злочину (а так само розшукуваного обвинуваченого чи засудженого, який утік із місця позбавлення волі), має розглядатися не як ізоляційний запобіжний захід (на кшталт домашнього арешту чи тримання під вартою), а як комплекс організаційно-тактичних дій із захоплення, обеззброєння та доставляння цієї особи до компетентного органу, супроводжуваний фіксацією факту, обставин і результатів затримання шляхом відеозапису та їх остаточного юридичного оформлення у відповідному протоколі.

Під час затримання підозрюваного вповноваженим особам надається реальна можливість безпосередньо пізнавати різні обставини вчинення й приховування злочину, тому вони повинні

використати всі можливості для того, щоби закріпити отримані при цьому відомості й забезпечити можливість їхнього використання й кримінальному провадженні під час доказування всіх фактичних даних, що мають доказову перспективу. Наприклад, сукупність очевидних ознак на тілі, одязі особи чи місці події, що вказують на те, що саме ця особа щойно вчинила злочин, закон (п. 2 ч. 1 ст. 208 КПК) відносить до підстав затримання. Із цього випливає, що такі сліди підлягають фіксації в протоколі затримання, а їх виявлення та закріплення (зокрема й шляхом фото- та відеозйомки) створює невід'ємний елемент цієї процесуальної (слідчої) дії, адже з метою забезпечення безпеки оточуючих громадян і самої себе особа, яка проводить затримання, має право оглядати одяг підозрюваного й наявні при ньому речі та предмети, а також вилучати їх, особливо холодну та вогнепальну зброю, які вона зобов'язана передати слідчому, що має бути засвідчено шляхом складання окремого протоколу (ч. 1 ст. 168 КПК).

Своєчасне вилучення та процесуальне закріплення виявлених слідів злочину виключить можливість їх знищення з боку затриманого на шляху його доставлення до правоохоронного органу, являтиме реальну можливість перевірки й спростування неправдивих заяв із боку останнього про те, що «викривальні докази» були йому підкинуті, підкладені чи утворилися в процесі припинення його дій або доставлення його до органу розслідування. Тим самим виконання дій із документування (фіксації) та посвідчення ходу й результатів затримання підозрюваного дозволить правильно визначити належність до кримінального провадження, допустимість і достовірність отриманих при цьому речових джерел доказової інформації, факту й результатів застосування технічних засобів та інших фактичних даних.

Саме таке розуміння дає можливість не лише отримувати важливі докази в процесі затримання підозрюваного, а й використовувати їх у подальшому для доведення його провини. Невипадково в повсякденній практиці правоохоронці керуються цими міркуваннями для запобігання, припинення та розкриття злочинів. Часто затримання правопорушника «на гарячому» стає кінцевою й доволі ефективною крапкою в процесі документування його злочинної діяльності. Наприклад, завчасно сплановане затримання вимагачів або хабарників у момент одержання хабара або відразу ж після цього є одним із дієвих способів їх викриття, тому що дає можливість зафіксувати факт передачі та вилучення предмета хабара (або його прилюдного викидання, знищення тощо). При цьому, як справедливо наголошують фахівці [12, с. 5], факт затримання на місці злочину здійснює настільки різкий психологічний вплив на хабарника, що він змушений зізнатися в інкримінованому йому злочині.

Тож ми переконані, що кримінально-процесуальному затриманню особи, підозрюваної у вчиненні кримінального правопорушення, властиві всі ознаки, що віднесені вченими [13, с. 7–19] до слідчої (розшукової) дії: воно має свою мету, завдання, підстави й умови, організаційно-тактичні прийоми проведення, процесуальний порядок оформлення його ходу, результатів і служить ефективним процесуальним способом отримання фактичних даних у кримінальному провадженні, які втілюються в процесуально-правову форму – протокол (ч. 5 ст. 208 КПК). Будучи здатним не тільки давати імпульс зафіксованій інформації, а й переносити її в просторі та часі, протокол є надійним носієм доказової інформації в кримінальному процесі.

Список використаних джерел:

1. Див.: Дубинский А. Некоторые вопросы правовой регламентации задержания подозреваемого в совершении преступления. Материалы теоретической конференции по итогам научно-исследовательской работы профессорско-преподавательского состава за 1972 год. Киев: Киевская ВШ МВД СССР, 1973. С. 87–92; Короткий Н. Задержание лица, подозреваемого в совершении преступлений. К.: Изд-во МВД УССР, 1977; Тертышник В. Задержание подозреваемого: содержание и процессуальная форма. Вопросы уголовного процесса и криминалистики.

М.: ВНИИ МВД СССР, 1988; Малярова В. Сутність затримання як слідчої дії. Вісн. Нац. ун-ту внутр. справ. Спецвипуск. Харків: НУВС. 2000. С. 133–136; Борисов В., Глинська Н., Зеленецький В., Шило О. Проблеми затримання та взяття під варту в процесі дізнання та досудового слідства в Україні. Х.: Східно-регіон. центр гуманітарно-освітніх ініціатив, 2005. 352 с.; Погорецький М. Затримання підозрюваного: проблеми обґрунтування рішення. Юридичний радник. Х., 2007. № 6 (20). С. 92–97; Карпов Н. Питання затримання обвинуваченого, який перебуває в розшуку. URL: 2010_3/karпов.htm; Бірюков В. Юридична природа затримання: постановка проблеми. Форум права. 2010, № 4. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2010-4/10bvpzpp.pdf>; Меживой В., Меживой О. Актуальні питання затримання осіб за новим КПК України. URL: <http://www.corp-lguvd.lg.ua/d130106.html>; Макаренко Є. Теорія та практика встановлення й затримання осіб, якими учинено злочин: монографія. Дніпропетровськ: Дніпр. держ. університет внутрішніх справ, 2011. 468 с.; та ін.

2. Черненко А. Кримінально-процесуальне затримання особи: слідча дія чи запобіжний захід? Організаційно-правові питання реформування досудового слідства в Україні: Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції. Донецьк, 13 грудня 2002 р. Донецьк: ДІВС, 2003. С. 125–132; Білоусов О. Затримання підозрюваного як тимчасовий запобіжний захід у кримінальному процесі України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Одеса, 2006; Чернова А. Затримання особи, підозрюваної в скоєнні злочину: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Одеса, 2009; Ангеленюк А.-М. Окремі аспекти реформування інституту кримінально-процесуального затримання. Митна справа. 2012. № 1, ч. 2, кн. 2. С. 112–116; Лазарева Д. Затримання уповноваженою службовою особою: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Дніпро, 2018. С. 9–10; та ін.

3. Див.: Білоусов О., Смоков С. Затримання підозрюваного у кримінальному процесі України: монографія. Одеса, 2009. 112 с.; Чернова А. Затримання особи, підозрюваної в скоєнні злочину: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Одеса, 2009; Ангеленюк А.-М. Окремі аспекти реформування інституту кримінально-процесуального затримання. Митна справа. 2012. № 1, ч. 2, кн. 2. С. 112–116; Ковальов С. Затримання особи по новому КПК. URL: <http://jovprokuratura.blox.ua/2012/06/ZATRIMANNYa-OSOBI-PO-NOVOMU-KPK.html>; Шульга Д. Роль практики Європейського суду з прав людини у гуманізації інституту затримання у кримінальному процесі України. Актуальні питання кримінального процесуального законодавства України (Київ, 26 квітня 2013 року): збірник матеріалів міжвузівської наукової конференції / Національна академія прокуратури України. К.: Алерта, 2013. С. 72–75; Сервило Т. Щодо проблем затримання підозрюваного у вчиненні злочину органами Державної прикордонної служби України. Там же. С. 85–89; та ін.

4. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI, введений у дію з 20.11.2012 р. Відомості Верховної Ради України, 2013, № 9–10, № 11–12, № 13, ст. 88 (в редакції станом на січень 2018 р.).

5. Кримінальний кодекс України № 2341-III від 05.04.2001 р. К., 2001.

6. Про Національну поліцію: Закон України № 580-VIII від 02.07.2015 р. ВВР України, 2015, № 40–41, ст. 379 (у редакції Закону № 928-VIII від 25.12.2015 р.).

7. Гмирко В. Кримінально-процесуальні докази: поняття, структура, характеристика, класифікація. Дніпропетровськ: Академія митної служби України. 2002. 63 с.; Гмирко В. Доказування в кримінальному процесі: діяльнісна парадигма. Теоретичний аналіз. Проблематизація. СМД-репрезентація: монографія. Дніпропетровськ: Академія митної служби України, 2010. 314 с.; Гмирко В.П. Зasadничі аксіоми теорії доказування в кримінальному процесі України. Вісник Академії митної служби України. Серія «Право». Дніпропетровськ, 2011. № 1. С. 142–150; Гмирко В. Кримінально-судові докази: юридичне поняття чи дефініція? Право

України. 2014. № 10. С. 26–35; Шумило М. Поняття доказів у кримінальному процесі: пролегомени до розуміння «невловного» феномена доказового права. Вісник кримінального судочинства. № 3/2015. С. 95; та ін.

8. Міхеєнко М., Нор Т., Шибіко В. Кримінальний процес України: підруч. 2-ге вид., перероб. і доп. К.: Либідь, 1999. 536 с.

9. Макарєнко Є. Розшук і затримання підозрюваних (звинувачених) у наркобізнесі. Навчальний посібник. Д.: Юрид. акад. М-ва внутр. справ, 2005. С. 83.

10. Гуткин И. Актуальные вопросы уголовно-процессуального задержания. М.: Академия МВД СССР, 1980. С. 50.

11. Петрухин И. Задержание. Проблемы кодификации уголовно-процессуального права. М.: ИГПАН СССР, 1987. С. 51.

12. Ляш А., Ліщенко В. Затримання підозрюваного у справах про отримання хабара. Часопис Академії адвокатури України. №16 (3'2012). С. 5; Фаринник В. Затримання особи: проблеми кримінальної процесуальної регламентації та шляхи їх вирішення. Вісник кримінального судочинства. № 2/2015. С. 85–94.

13. Лобойко Л., Черненко А. Кримінально-процесуальна регламентація слідчих дій: монографія. Д.: Дніпропетровський держ. ун-т внутр. справ, 2005. 209 с.